

Příspěvek k potravní ekologii sýkory babky (*Parus palustris*)

Tomáš Diviš, Česká Skalice

Při ornitologických pochůzkách na podzim roku 1974 jsem si povšiml poměrně častého výskytu jednotlivých ptáků nebo dvojic sýkory babky. Tento bystrý a náramně milý ptáček si mne tehdy natolik získal, že jsem se mu až do konce března roku 1975 věnoval mnohem více, než kdykoliv předtím nebo později.

Tato sýkora, v nidifikačním období nepříliš rozšířená, výskytem vázaná především na listnaté nebo smíšené lesy nižších poloh, je v mimohnízdním období běžným druhem takřka ve všech typech terestrických biotopů. Na náhodsku, kde se ptákům věnuji po většinu roku, jsem se s ní napodzim a v zimě setkal téměř všude a takřka při každé vycházce do terénu. Oživuje svou přítomností ztichlé porosty lesů, parky, sady, stromořadí, křoviny, zabuřenělé meze a skládky, ale i porosty rákosu na březích vod a v neposlední řadě i suburbanní a urbanní bitopy vesnic a měst. Vyhýbá se pouze vnitřním částem jehličnatých porostů a rozsáhlým monotónním plochám kulturní stepi.

V období od 1. XI. 1974 do 31. III. 1975 jsem při svých vycházkách do terénu zaznamenával nejenom výskyt sýkory babky, ale i jsem si všiml jejích pohybů, chování a zdrojů potravy. Za pět měsíců pozorování jsem tak získal více jak 50 údajů o 16 druzích rostlinné a 2 druzích živočišné potravy i o způsobech jejího získávání.

Ve většině případů jsem pozoroval dvojice ptáků (páry) nebo jednotlivce, již vzácněji lze sýkoru babku spatřit v početných zimních společenstvech drobných pěvců, někdy však doprovází sýkoru kaňadru (*Parus major*) i sýkoru modřinku (*Parus caeruleus*).

Přehled zjištěné potravy a způsoby jejího získávání

Potrava rostlinná:

1. Semena modřínu evropského (*Larix decidua*) - ptáci je ze šišek vybírali a hned konzumovali v korunách stromů.
2. Semena olše lepkavé (*Alnus glutinosa*) - semena ptáci ze šištice vybírali v korunách stromů buď sami, někdy však doprovázejí hejtnka čížka lesního (*Carduelis spinus*) a sbírají pod nimi semena vypadlá na zem.
3. Jehnědy olše lepkavé - ptáci je oddělují z větví a na místě je trhají na malé kousky, které hned polykají.
4. Dužina švestek - ptáci ji vyklovávají z neočesaných stromů
5. Dužina jablek - ptáci ji vyklovávají z plodů ponechaných na stromech
6. Dužina hrušek - ptáci ji získávají na stromech z nesklizených plodů
7. Jádra jablek - vyklovávají je na stromech z nesklizených plodů, na místě zbavují slupky a konzumují
8. Pupy třešně - pták je z větví neoddeluje, ale přímo na stromě rozebírá a konzumuje
9. Semena třezalky tečkované (*Hypericum perforatum*) - ptáci byli pozorováni, jak semena ze suchých rostlin trhají za letu, a to tak, že se na okamžik zastaví ve vzduchu jako kolibřík, semeno uchopí do zobáku a hmotností vlastního těla je odtrhnou. Získaná semena pak upravují a konzumují na silnějších stoncích bylin nebo větvích stromů v blízkém okolí.
10. Semena dobromysle obecné (*Origanum vulgare*) - ptáci usedali na vrcholek stonku a semena z palic vyklovávali. Podobně jako v předchozím případě semena upravovali a konzumovali na jiných místech, nikdy však ne na zemi.

11. Semena chrpy luční (*Centaurea jacea*) - jediné pozorování jsme získal dne 1. II. 1975 na břehu rybníku Špinka u Červeného Kostelce. Pták usedl na silnější suchý stonek vyčnívající ze sněhu a zobákem si stéblo blízké chrpy přitáhl bližší pod břicho. Pak je uchopil do prstů jedné nohy, přitáhl ke stonku, na němž seděl a fixoval i prsty druhé nohy. Potom několikrát přešlápl směrem k palici se semeny až na dosah zobáku, semena začal vyklouvat a na místě konzumovat.
12. Semena šedivky černé (*Ballota nigra*) - semena ptáci vyklouávají sedíce na rostlině, upravují a konzumují je na blízkých silnějších stoncích.
13. Semena slunečnice - ptáci je získávali na krmítku v chatové osadě na břehu rybníku Špinka. Semena odnášeli do korun jehličnanů na okraj blízkého lesa, tam je loupali a konzumovali.
14. Semena ořešáku královského (vlašské ořechy) - ptáci je získávali z rozpúlených jader na krmítku v chatové osadě na břehu rybníku Špinka.
15. Semena máku - ptáci je získávali na krmítku v obci Trubějov, kde byla použita jako komponent krmné směsi.
16. Ovesné vločky - získávány byly na krmítku v obci Trubějov, kde byly součástí krmné směsi pro ptáky.

Všechna semena, která jsou opatřena touhou nestravitelnou slupkou, ptáci před požitím upravovali. Odnášejí je na blízké silnější stonky bylin nebo větve stromů a keřů, zasouvají je mezi prsty a zobákem velmi obratně zbavují slupky.

Potrava živočišná:

1. Kozí lůj - ptáci jej získávali na krmítku v obci Trubějov, kde byl použit jako hlavní komponent tukové směsi.
2. Vepřové sádlo - z kuchyňského odpadu náhodně získaná potrava.

Často byli ptáci pozorováni při prohledávání kůry kmenů a větví celé řady listnáčů, některých jehličnanů, keřů a suchých stébel rákosu. Několikrát byli zastiženi i ve spadném listí, na suchých zavinutých listech na stromech a keřích i v trávě. Ve většině těchto případů ptáci více jak pravděpodobně hledali přezimující stadia hmyzu, jehož vyhledáváním a určováním jsem se však nezabýval.

Vzdor všednosti zimního setkání se sýkorou babkou nalezne vnímavý pozorovatel mnoho zajímavého a vzrušujícího i v její biologii. Není nikterak plachá a dovolí nám detailní pohledy na jemnou až virtuozní práci jejího zobáčku a nohou. Patří k těm druhům živočichů, jejichž vitalita ve sněhem zapadlé a promrzlé zimní přírodě budí u nás lidí oprávněný obdiv.